

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЮРИСДИКЦІЇ ЦИВІЛЬНИХ СУДІВ

*Лимарь Ірина Володимирівна,
аспірант кафедри цивільного процесу,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: 0664052710@ukr.net
ORCID 0000-0002-2481-4899*

Розкрито зміст і сутність конституційних засад юрисдикції цивільних судів. Проаналізовано підходи вчених щодо визначення поняття «юрисдикція». Через призму аналізу практики Європейського суду з прав людини у сфері застосування ст. 6 Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини досліджено ознаки «правового спору». Основну увагу зосереджено на розумінні ст. 124 Конституції України в новій редакції відповідно до вимог Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р.

Ключові слова: юрисдикція; спір; спір про право; суд; судовий розгляд; цивільні права та обов'язки.

Постановка проблеми. Удосконалення процедури цивільного судочинства в Україні передбачає побудову такої моделі цивільного процесу, яка відповідає всім вимогам доступності правосуддя й забезпечує реалізацію права на справедливий судовий розгляд, а також можливості виправлення судової помилки. У комплексі це повинно забезпечити право особи на судовий захист, яке гарантоване Конституцією України. У цьому контексті важливого значення набуває проблема належної інстанційної організації системи цивільних судів, яка на сьогодні є дуже актуальною.

Закріплення на конституційному й законодавчому рівні сфери діяльності певних органів судової влади було предметом розгляду Конституційного Суду України, який у цілому схвалив розповсюдження юрисдикції судів на всі правовідносини, що виникають у державі [1].

Законодавець значною мірою змінив підхід до нормативного закріплення компетенції судів щодо розгляду й вирішенню тих чи інших справ. Так, ст. 124 Конституції України в редакції Закону України «Про внесення змін до

Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р. [2], на відміну від раніше діючої норми вказаного нормативного акта, визначає, що юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить про значний науковий інтерес до дослідження судової юрисдикції цивільних судів та внесених конституційних змін у нормативне закріплення останньої. На дисертаційному рівні проблеми юрисдикції цивільних, господарських, адміністративних судів досліджувались, наприклад, Л. С. Анохіною, С. С. Василівим, О. В. Колісником, М. І. Черленяком та Д. М. Шадурою. Питання юрисдикції цивільних судів були предметом наукових розробок авторських колективів харківської процесуально-правової школи за загальною редакцією професора В.В. Комарова [3, с. 183–233; 4, с. 172–187].

Таким чином, тема цієї статті є надзвичайно актуальною, а її розкриття сприятиме підвищенню ефективності правового регулювання діяльності цивільних судів з огляду на сучасне конституційне закріплення юрисдикції цивільних судів відповідно до Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р.

Звідси, **метою статті** є аналіз змісту нормативних змін відносно встановлення нових меж юрисдикції цивільних судів з урахуванням вимог Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод щодо права на належний суд.

Виклад основного матеріалу. Питання юрисдикції цивільних судів викликає значний науковий інтерес, особливо в контексті визначення сфери діяльності органів судової й державної влади, меж їх юрисдикції та компетенції.

У цивільному праві можна виокремити дві основні форми захисту порушених прав та інтересів осіб, що охороняються законом, а саме юрисдикційну та неюрисдикційну. На законодавчому рівні відсутнє визначення поняття «цивільна юрисдикція», а ЦПК України, відповідно до ст. 15, визначає лише категорії справ, що входять до компетенції судів щодо розгляду

цивільних справ. Це, зокрема, справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин та інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства [5].

У зв'язку з цим, як уявляється, слід розмежувати такі поняття, як суд цивільної юрисдикції та органи цивільної юрисдикції. Цивільним кодексом України передбачено, що захист порушених цивільних прав та інтересів, що охороняються законом, може здійснюватися в судовій, адміністративній та нотаріальній формах. Кожен з органів може захищати тільки ті права, які віднесено до його повноважень, і тільки в межах, передбачених законом. На думку К. В. Гусарова, діяльність органів цивільної юрисдикції в широкому розумінні стосується реалізації прав (обов'язків) органу (посадової особи), які мають повноваження на розгляд справ у певній сфері суспільних відносин, зокрема цивільних [6, с. 85].

У той же час А. О. Янчук вважає, що органи державної влади, в тому числі й Президент України, не є учасниками захисту цивільних прав, натомість вони можуть брати безпосередню участь у створенні правової охорони. Захист цивільних прав за результатами діяльності зазначених органів стає вторинним наслідком реалізації компетенції. Більшість контролюючих органів, навіть серед наділених певними повноваженнями захисту цивільних прав, мають на меті забезпечення приписів законодавства певним колам осіб. Порушення підконтрольною особою суб'єктивного права конкретної особи для таких контролюючих органів є, насамперед, порушенням законодавства, додержання якого покликані контролювати ці органи. Порушення суб'єктивних прав конкретної особи слугує додатковим свідченням порушення законодавства, свідчить про певний ступінь його порушення, впливає на зміст заходу впливу на порушника тощо. У зв'язку з цим контролюючий орган вживає заходів щодо усунення порушення, внаслідок чого припиняється порушення законодавства, а потім усувається порушення суб'єктивного права. У цьому аспекті зазначені

органи державної влади відрізняються від судів загальної юрисдикції, до основних завдань яких належить забезпечення кожному права на справедливий суд. Крім того, суд має можливість формувати судову практику, яку учасники цивільних відносин зобов'язані враховувати, а судовий примус, гарантований державною виконавчою службою, нині має найбільший коефіцієнт корисної дії порівняно з іншими формами захисту прав [7, с. 65].

У свою чергу суд цивільної юрисдикції є органом судової влади, уповноваженим вирішувати цивільні справи, визначені ст. 15 ЦПК України. З поняттям «юрисдикція» тісно пов'язаний термін «компетенція», зміст якого визначений у вищевказаній нормі ЦПК України.

Проте, а чи можна ототожнювати поняття «юрисдикція» та «компетенція», виходячи з їх нормативного закріплення у гл. 2 ЦПК України? На думку Н. М. Бессараб, дані поняття не є синонімічними у своїх значеннях. Для встановлення співвідношення понять «компетенція суду» та «юрисдикція суду» науковець використовує поділ компетенції на види, а саме: функціональну, предметну та територіальну. Зокрема, авторка підкреслює, що предметною компетенцією називають сукупність предметних повноважень, тобто, повноважень, що спрямовані на здійснення органом своїх функцій щодо певного кола об'єктів (предметів). Вона цілком слушно наголошує, що саме предметна компетенція суду щодо розгляду правових спорів та вирішення інших правових питань є його юрисдикцією [8, с. 13].

Однак, як зазначає К. В. Гусаров, юрисдикція хоча і пов'язана з суміжним поняттям «компетенція», але їх ототожнювати не можна. За своїми суттєвими ознаками юрисдикція характеризує судову владу з точки зору повноважень суду щодо розгляду і вирішення цивільних справ. Що стосується компетенції, то вона є більш широким поняттям. Компетенція визначає перш за все функції суду при здійсненні правосуддя. У цьому розумінні змістом компетенції суду є здійснення ним правосуддя у цивільних справах. Таким чином, компетенція характеризує орган судової влади з точки зору системи його повноважень і ролі як органу правосуддя. Вона складається із функцій суду зі здійснення

правосуддя у цивільних та інших справах, предметів юрисдикції і методів здійснення судом своїх функцій. Отже, юрисдикція є елементом компетенції й владними повноваженнями суду з розгляду і вирішення цивільних справ, що включає в себе як складову й інститут підсудності [9, с. 897].

К. В. Гусаров вважає, що діяльність органів судової влади пов'язана не тільки з вирішенням і розглядом спорів про право цивільне і правових конфліктів. Щодо цього вчений наводить приклад, що у справах окремого провадження в цивільному процесі правосудний характер діяльності суду визначається предметом судового розгляду. З ним пов'язана і специфічна процедура (форма) судочинства. Діяльність суду в цьому провадженні має установчий характер, оскільки при розгляді цивільних справ у порядку окремого провадження не повинен мати місце спір про право цивільне. Предметом діяльності суду в окремому провадженні є встановлення юридичних станів або органів, що мають юридичне значення у передбаченій процесуальній формі і за відсутності, як згадувалося вище, спору про право цивільне [10, с. 18].

Слід зазначити, що юрисдикцію цивільних судів можна охарактеризувати як предметну компетенцію судів щодо розгляду та вирішення цивільних справ, визначену цивільно-процесуальним законодавством.

Конституційні вимоги щодо поширення юрисдикції судів на будь-який юридичний спір пов'язуються з положеннями ст. 6 Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини (далі – ЄКПЛ). Відповідно до неї кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, установленим законом, що вирішить *спір* (виділено нами. – *І. Л.*) щодо його прав та обов'язків цивільного характеру [11].

Враховуючи практику Європейського суду з прав людини, слід зазначити, що застосування ст. 6 ЄКПЛ у цивільних правовідносинах насамперед залежить від наявності «спору». Спір має стосуватися «прав та обов'язків», які хоча б суперечливо, але мають визнаватися національним законодавством. І ці «права

та обов'язки» мають бути «цивільними» згідно з ЄКПЛ, хоча вказаною нормою не передбачається їх особливий зміст у законодавстві держав-учасниць ЄКПЛ. Проте у справі «Феррадзіні проти Італії» ЄСПЛ також зазначив, що лише факт того, що спір є «матеріальним» за своїм характером, не є підставою для застосування ст. 6 ЄКПЛ у частині цивільних прав та зобов'язань [12].

Спір може стосуватися не лише існування права, але й сфери його застосування чи порядку, в якому воно має бути використано, а також і фактичних обставин справи [13].

З аналізу рішення ЄСПЛ у справі «Голдер проти Сполученого Королівства» можна дійти таких висновків. При існуванні спору стосовно «цивільних прав та обов'язків» ст. 6 Конвенції гарантує особі право подати на розгляд суду скаргу, що стосується її прав та обов'язків. Таким чином, у цій нормі представлено «право на суд» разом із правом на доступ до суду, тобто правом звертатися до суду з цивільними скаргами, що складають єдине ціле. До цього додаються гарантії ст. 6 § 1 ЄКПЛ стосовно як організації та складу суду, так і розгляду справи. Загалом ці права є складовими «права на справедливий судовий розгляд» [14].

Так, на думку Т. І. Фулей, ст. 6 ЄКПЛ відсилає до «цивільних прав та обов'язків». Однак для того, щоб відповідні положення вказаної статті могли бути застосовані в його цивільній частині, необхідна наявність спору щодо «права» як такого, що визнано у внутрішньому законодавстві, має йтися про реальний і серйозний спір, який повинен стосуватися як самого права, так і його різновидів [15].

На нашу думку, вичерпного переліку, які саме права та обов'язки є «цивільними» у сенсі ЄКПЛ, не існує. ЄСПЛ приймає рішення щодо можливості застосування ст. 6 ЄКПЛ до тих чи інших справ, кожного разу вирішуючи, чи підпадають обставини справи під розуміння цивільних прав особи.

Виходячи з розуміння автономного тлумачення, Т. А. Цувіна навела такі критерії щодо визначення поняття «цивільні права та обов'язки»:

1) відсутність у внутрішньому законодавстві держави відповідного права виключає можливість поширення п. 1 ст. 6 ЄКПЛ на справу, навіть якщо на аналогічні справи проти інших держав, де таке право передбачене внутрішнім законодавством, ця стаття поширюється. Наприклад, у справі «Гутфройнд проти Франції» заявник скаржився на те, що його було обвинувачено в незначному правопорушенні, однак було відновлено в наданні правової допомоги. Досліджуючи питання про можливість поширення п. 1 ст. 6 ЄКПЛ на цю скаргу в аспекті «цивільних прав та обов'язків», ЄСПЛ дійшов висновку про неможливість такого застосування, оскільки на рівні національного законодавства була передбачена лише можливість отримання правової допомоги, а не право на таку допомогу щодо категорії цих справ;

2) у справі має існувати спір про право та наявність прямого зв'язку між спором та оспорюваним правом. Спір може стосуватися не тільки фактичного існування права, однак і меж, способів його реалізації, зачіпати питання як факту, так і права;

3) у результаті вирішення спору має відбуватися визначення цивільних прав та обов'язків;

4) певні права та обов'язки мають тлумачитися ЄСПЛ саме як цивільні [16, с. 235].

В. В. Лутковська пише, що ЄСПЛ узагальнив прецедентну практику щодо поняття «спір» таким чином:

1) слово «спір» має тлумачитись у реальному сенсі (а не формальному);

2) спір повинен відноситись не тільки до «реально існуючого права», але й до наміру або засобу, у який воно повинно бути реалізовано;

3) спір має бути реальним та мати серйозне підґрунтя;

4) цивільні права та обов'язки мають бути аспектом (одним із аспектів) спору, щоб підпадати під гарантії, проголошені у ст. 6 ЄКПЛ [17].

Оскільки спір про право не належить ні до правопорушення, ні до охоронного правовідношення, обґрунтованою видається позиція Ю. В. Білоусова, який зазначає, що спір про право характеризує такий стан

правовідносин, коли між сторонами існують певні розбіжності з приводу наявності, змісту та обсягу прав та обов'язків, здійснення яких є неможливим без судового втручання [18, с. 47]. Аналогічної думки дотримується і М. М. Ненашев, за якою спір про право є «об'єктивно виражене протиріччя волевиявлень двох сторін, яке складається з вимоги юридичного характеру однієї сторони (адресант), якій протистоїть правове положення іншої сторони (адресата), що перешкоджає фактичному задоволенню цієї вимоги» [19, с. 9–10].

Існує певна дискусія стосовно поширення п. 1 ст. 6 ЄКПЛ на всі справи, що вирішуються в межах цивільного судочинства та підпадають під визначення «цивільні» у вітчизняному законодавстві. Відповідно до ч. 3 ст. 15 ЦПК України цивільний процес складається з низки проваджень, якими на рівні першої інстанції є: позовне, наказне та окреме. В. В. Комаров із цього приводу зазначає, що враховуючи зміст п. 2 ч. 1 ст. 100, ч. 6 ст. 235 ЦПК, що унеможлиблює наявність спору про право у справах наказного та окремого провадження, можна стверджувати, що гарантії, закріплені в п. 1 ст. 6 Конвенції, розповсюджуються лише на справи позовного провадження» [20, с. 31].

На відміну від даної точки зору Т. А. Цувіна відзначає, що, незважаючи на відсутність в окремому та наказному провадженні спору про право й особливості дії принципів цивільного процесу під час розгляду справ за правилами цих проваджень, мають бути гарантовані такі вимоги права на суд, як незалежність та неупередженість суду, доступ до суду та ін. Виключення наказного та окремого провадження зі сфери дії ст. 6 ЄКПЛ означало б, що держава звільняється від зобов'язань з організації належного здійснення судочинства при розгляді таких справ [16, с. 121].

Уявляється, що з урахуванням конституційних змін про можливість віднесення законодавством до юрисдикції цивільних судів інших справ, у тому числі й безспірних, точка зору Т. А. Цувіної має певний сенс. У зв'язку з цим слід відмітити, що до червня 2016 р. ст. 124 Конституції України передбачала, що «юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі». Однак дана норма зазнала змін із тих міркувань законодавця, що суди

не покликані вирішувати будь-які питання, що виникають з усіх можливих правовідносин. Функцією суду є розгляд і вирішення юридичних конфліктів, тобто юридичних спорів. При цьому суди можуть і в певних випадках мають розглядати й інші справи, наприклад, про встановлення фактів, що мають юридичне значення тощо. У зв'язку з цим до ст. 124 Конституції України було внесено зміни відносно поширення юрисдикції судів на будь-який юридичний спір. Зазначається і про те, що в передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи [2].

З огляду на це слід згадати про діяльність Верховного Суду України, яка за діючим ЦПК України спрямована на формування єдиної судової практики і відповідності актів правосуддя міжнародним зобов'язанням України [22, с. 148].

З належним визначенням кола цивільних справ, які складають компетенцію цивільних судів, пов'язується дотримання вимог єдності судової практики та належне визначення справедливого і безстороннього суду, створеного на підставі національного закону, який є уповноваженим здійснювати охорону та захист цивільних прав.

Висновки. У зв'язку з внесенням змін до Конституції України та з урахуванням нового погляду законодавця на судову юрисдикцію, даний процесуальний інститут потребує визначення його нового змісту.

Аналіз конституційних положень стосовно змін до визначення змісту юрисдикції цивільних судів дозволяє дійти висновку, що можливість розгляду судами цивільних справ, ураховуючи їх «спірність», не виключає можливості розширення правосудної діяльності органів судової влади на правовідносини, які не мають у своїй основі саме спору про право цивільне. Доказом справедливості такого висновку слугує конституційне положення про те, що в передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи (ч. 2 ст. 124 Конституції України в редакції Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р.). З огляду на це можна зробити висновок, що зміст юрисдикції цивільних судів у змістовній

частині не змінився в порівнянні з редакцією ст. 124 Конституції України до внесення змін Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р., в якій йшлося про розповсюдження юрисдикції судів на всі правовідносини, що виникають у державі.

Список літератури:

1. Рішення Конституційного Суду України від 25.12.1997 р № 9-зп. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97>.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2016. – 848 с.
4. Комаров В. В. [та ін.]. Позовне провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. – 552 с.
5. Цивільний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41, 42. С. 492.
6. Гусаров К. Система органів цивільної юрисдикції. *Вісник прокуратури*. 2003. № 9. С. 85–88.
7. Янчук А. Учасники захисту цивільних прав. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 65–70.
8. Бессараб Н. М. Юрисдикція та підсудність цивільних судів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2015. 21 с.
9. Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова, та ін.; за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 1352 с.
10. Гусаров К. В. Інстанційний перегляд судових рішень у цивільному судочинстві: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. – Харків, 2011. 37 с.
11. Європейська Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 1950 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
12. Рішення Європейського суду з прав людини: Справа «Феррадзіні проти Італії». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_167.
13. Рішення Європейського суду з прав людини: Справа «Скоробогатих проти Росії». URL: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-96481"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{).
14. Рішення Європейського суду з прав людини: Справа «Голдер проти Сполученого Королівства». URL: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-57496"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{).
15. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: наук.-метод. посіб. для суддів. 2-ге вид. випр., допов. Київ, 2015. 208 с.
16. Цувіна Т. А. Право на суд у цивільному судочинстві: монографія. Харків: Слово, 2015. 281 с.
17. Лутковська В. В. Конвенція про захист прав і основних свобод людини і цивільний процес. [URL: <http://www.judges.org.ua/article/seminar21-8.htm>].
18. Цивільний процес: навч. посіб. / А. В. Андрушко, Ю. В. Білоусов, Р. О. Стефанчук, О. І. Угриновська та ін. ; за ред. Ю. В. Білоусова. Київ: Прецедент, 2005. 172 с.
19. Ненашев М. М. Спор о праве и его место в гражданском процессе: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 2011. С. 9–10.
20. Комаров В. В., Сакара Н. Ю. Право на справедливий судовий розгляд у цивільному судочинстві: навч. посіб.; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2007. 42 с.
21. Попов О. І. Інстанційна система судів цивільної юрисдикції. *Університетські наукові записки*. 2015. № 3. С. 145–151.

References:

1. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 25.12.1997 r. № 9-zp. (1997). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97>.
2. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. (1996). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Tsyvilne sudochynstvo Ukrainy: osnovni zasady ta instytuty. (2016). V.V. Komarov (Ed.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
4. Komarov, V.V. [et al.]. (2011). Pozovne provadzhennia. V.V. Komarov (Ed.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
5. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. (2004). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 40–41, 42, 492.
6. Husarov, K. (2003). Systema orhaniv tsyvilnoi yurysdyksii. *Visnyk prokuratury*, 9, 85–88 [in Ukrainian].
7. Yanchuk, A. (2016). Uchasnyky zakhystu tsyvilnykh prav. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 3, 65–70 [in Ukrainian].
8. Bessarab, N.M. (2015). Yurysdyksiia ta pidsudnist tsyvilnykh sudiv. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odessa [in Ukrainian].
9. Komarov, V.V., Bihun, V.A., Barankova, V.V. (et al.). (2011). Kurs tsyvilnoho protsesu. V.V. Komarov (Ed.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
10. Husarov, K.V. (2011). Instantsiinyi perehliad sudovykh rishen u tsyvilnomu sudochynstvi: *Extended abstract of doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
11. Yevropeiska Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny ta osnovopolozhnykh svobod vid 1950 r. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
12. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny: Sprava «Ferradzini proty Italii». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_167.
13. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny: sprava «Skorobohatykh proty Rosii». URL: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-96481"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{).
14. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny: Sprava «Holder proty Spoluchеноho Korolivstva». URL: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-57496"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{).
15. Fulei, T.I. (2015). Zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny pry zdiisnenni pravosuddia. Kyiv [in Ukrainian].
16. Tsuvina, T.A. (2015). Pravo na sud u tsyvilnomu sudochynstvi. Kharkiv: Slovo [in Ukrainian].
17. Lutkovska, V.V. (2015). Konventsiiia pro zakhyst prav i osnovnykh svobod liudyny i tsyvilnyi protses. URL: <http://www.judges.org.ua/article/seminar21-8.htm> [in Ukrainian].
18. Andrushko, A.V., Bilousov, Iu.V., Stefanchuk, R.O., Uhrynovska O.I. (et al.). (2005). Tsyvilnyi protses. Iu.V. Bilousov (Ed.). Kyiv: Pretsedent [in Ukrainian].
19. Nenashev, M.M. (2011). Spor o prave y eho mesto v hrazhdanskom protsesse. *Extended abstract of candidate's thesis*. Saratov [in Russian].
20. Komarov, V.V., Sakara, N.Iu. (2007). Pravo na spravedlyvyi sudovy rozghliad u tsyvilnomu sudochynstvi. Kharkiv: Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Ia. Mudroho [in Ukrainian].
21. Popov, O.I. (2015). Instantsiina systema sudiv tsyvilnoi yurysdyksii. *Universytetski naukovi zapysky*, 3, 145–151 [in Ukrainian].

Лымарь И. В. Конституционные основы юрисдикции гражданских судов/

Раскрыты сущность и содержание конституционных основ юрисдикции гражданских судов. Проанализованы подходы ученых к определению понятия «юрисдикция». Через призму исследования практики Европейского суда по правам человека в сфере применения ст. 6 Конвенции о защите прав и основных свобод человека освещены признаки «правового спора». Обращено внимание на понимание ст. 124 Конституции Украины в новой редакции.

Ключевые слова: юрисдикция; спор; спор о праве; суд; судебное разбирательство;

гражданские права и обязанности.

Лымар І. В. The constitutional bases of jurisdiction of civil courts.

The article is devoted to the essence and content of the constitutional bases of jurisdiction of the civil courts. With the Law of Ukraine «On the Amendments to the Constitution of Ukraine (on the part of Justice)» the amendments to the Article 124 of the Constitution of Ukraine as for the determination of judicial jurisdiction are being introduced. Regarding the circumstances above in the scientific article the questions of the constitutional principles of civil courts jurisdiction are studied considering the legislator's modern view on the sphere of jurisdiction as the sphere of judicial organs activity which consider and resolve civil disputes.

Keywords: jurisdiction; dispute; dispute on right; court; court consideration; civil rights and obligations.

Надійшла до редколегії 02.06.2017 р.

